

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА
НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА
У КРАГУЈЕВЦУ

ПРИМЉЕНО: 20. 01. 2022			
Орг. јед.	Број	Почетак рада	Крај датум
05	604		

ОДЛУКА ВЕЋА ЗА МЕДИЦИНСКЕ НАУКЕ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ О
ФОРМИРАЊУ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ЗАВРШЕНЕ ДОКТОРСKE
ДИЕРТАЦИЈЕ

На седници Већа за медицинске науке Универзитета у Крагујевцу, одржаној дана 10.11.2021. године број IV-03-888/16 формирана је Комисија за оцену и одбрану завршене докторске дисертације под називом „Процена утицаја социодемографских, здравствених и карактеристика брачне заједнице на ментално здравље жена супружника зависних од алкохола“ кандидаткиње доктора медицине Наташе Достанић, у следећем саставу:

1. Проф. др Владимир Јањић, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, за ужу научну област Психијатрија, председник;
2. Проф. др Драгана Игњатовић Ристић, редовни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област психијатрија, члан;
3. Проф. др Босиљка Ђикановић, ванредни професор Медицинског факултета Универзитета у Београду за ужу научну област Социјална медицине, члан

Комисија је прегледала и проучила докторску дисертацију доктора медицине Наташе Достанић и подноси наставно-научном већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

2.1 Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној области

Докторска дисертација кандидаткиње доктора медицине Наташе Достанић под насловом „Процена утицаја социодемографских, здравствених и карактеристика брачне заједнице на ментално здравље жена супружника зависних од алкохола“ урађена је под менторством проф. др Мирјане Јовановић редовног професора Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, представља оригинално истраживање из области психијатрије, чија је тема процена утицаја социодемографских, здравствених и карактеристика брачне заједнице на ментално здравље жена супружника зависних од алкохола. У оквиру менталног здравља жена оцењена је појава депресивности, анксиозности, суицидалности и појава женског алкохолизма, као и утицај партнерског насиља физичког и сексуалног на поменуте менталне поремећаје. Главни значај овог истраживања је у добијању нових информација, које ће бити од помоћи у раном препознавању симптома поремећаја менталног здравља жена чији су партнери алкохоличари, као и формулисању смерница за њихово адекватно и правовремено третирање. Према доступној литератури овакви подаци недостају, нарочито за територију Србије, тако да добијени резултати ће имати и пратичне импликације за примену у третману алкохоличких зависника и њихових партнерки. Адекватан третман ових жена омогућиће им потпуну рехабилитацију и опоравак, а следствено томе и апсолутну реализацију њихових капацитета у свим животним сферама.

Ментално здравље жена чији су супружници зависни од алкохола може бити нарушено. Алкохолизам супружника повећава вероватноћу за појаву различитих физичких и менталних поремећаја код њихових партнерки. Алкохолизам супружника повећава ризик за појаву психијатријских поремећаја њихових партнерки, посебно депресије, анксиозних поремећаја и алкохолизма жена. Депресија код жена је повезана са појавом женског алкохолизма. Истраживања су такође показала да се конзумирање алкохола код жена често доводи у везу са јасно дефинисаним ситуационо условљеним стресом. Често се женски алкохолизам назива симптоматским, односно знак је постојања неког другог обољења. Анксиозност и стрес након доживљене трауме доприносе конзумирању алкохола код жена, у циљу смањења анксиозности, елиминације страха и ослобађања од стреса. Поред поменутог коморбидитета који утиче на појаву женског алкохолизма, фактори који такође доприносе развоју алкохолизма су индивидуални и социоекономски фактори. Мушко партнерско насиље је значајан предиспонирајући фактор за појаву психијатријских поремећаја код жена чији су супружници зависни од алкохола. Конзумирање алкохола, нарочито тешка пијанства, повезана су са партнерским насиљем мушкараца према женама. Према проспективним студијама, предиктори за појаву мушког партнерског насиља су алкохолни зависници у третману као починиоци, да је реч о младим брачним паровима, особама које су већ починиле партнерско насиље и младим родитељима. Насиље над женама је значајан проблем широм света. Према

подацима Светске здравствене организације (СЗО), скоро свака четврта жена широм света доживи физичко и/или сексуално насиље у току свог живота, а та учесталост је још већа код жена чији су мужеви/партнери алкохоличари.

2.2 Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Прегледом доступне литературе прикупљене детаљним и систематским претарживањем биомедицинских база података „Kobson”, “Medline”, “Embase”, “ScienceDirect” помоћу кључних речи „alcoholism“, „women mental health“, „intimate partner violence“, „women depression“ нису пронађене студије сличног дизајна и методолошког приступа. На основу тога Комисија констатује да је докторска дисертација кандидаткиње доктора медицине Наташе Достанић под насловом „Процена утицаја социодемографских, здравствених и карактеристика брачне заједнице на ментално здравље жена супружника зависних од алкохола“ представља резултат оригиналног научног рада.

У прегледу литературе смо идентификовали недостатак података који се односе на анализу здравственог стања жена чији су мужеви/партнери алкохоличари, као и њихове повезаности са изложеношћу партнерском насиљу. Овакви подаци недостају нарочито за Србију, а њихово познавање је битно за боље разумевање негативног утицаја стресних ситуација којима су ове жене изложене у породичном окружењу. Услед тих околности, њихове могућности да адекватно реализују своје здравствене потенцијале су веома ограничене. Психијатријски поремећаји ових жена често остају препознати и занемарени од стране система здравствене заштите.

2.3 Преглед остварених резултата кандидата у одређеној научној области

А. Кратка биографија кандидата

Др Наташа Достанић је рођена 13. 04. 1974. године у Панчеву. Завршила је Медицински факултет Универзитета у Београду 2000. године, а специјалистички испит из Психијатрије положила је 2008. године са одличном оценом. Завршила је двогодишњу едукацију под називом „Основи психотерапије и психодинамике одраслих“, у периоду од 2003-2005. године. Дугогодишњи је члан Српског лекарског друштва, а у периоду од 2012-2016 је била је секретар Секције за болести зависности. Докторске академске студије из изборног подручја Неуронаука уписала је 2012. године, положила је и усмени докторски испит. У сталном радном односу је у Специјалној болници за болести зависности у Београду, а од 2013. године је руководилац Одељења за алкохолизам и политоксикоманију. Активно учествовала као предавач у пројекту имплементације националне стратегије за злоупотребу дроге и алкохола 2010-2012 (подржано од Министарства здравља). Активно учествовала као тренер за имплементацију активности у циљу превенције злоупотребе ПАС, 2013, подржано од стране Светске здравствене организације и Европске канцеларије за борбу против дроге и криминала. (UNODC, WHO). Била је координатор пројекта „Унапређење превенције и раног откривања

злоупотребе ПАС у Републици Србији", 2014-2015 год. подржаног од стране Министарства здравља Републике Србије. Коаутор је водича под називом „Рано откривање и кратке интервенције у болестима зависности“, подржаног од стране Министарства здравља, 2013. године. Активно је учествовала на бројним међународним конгресима, ауторским и коауторским радовима презентованим у форми постера. Тема докторске дисертације под називом „Процена утицаја социодемографских, здравствених и карактеристика брачне заједнице на ментално здравље жена супружника зависних од алкохола“, представља резултат оригиналног научног рада, прихваћена је 2018.године на Факултету медицинских наука Универзитета у Крагујевцу.

Б. Списак објављених радова (прописани минимални услов за одбрану докторске дисертације)

1. **Dostanic N, Djikanovic B, Jovanovic M, Stamenkovic Z, Đeric A.** The Association Between Family Violence, Depression and Anxiety Among Women Whose Partners Have Been Treated for Alcohol Dependence. *J Fam Violence*. 2021; doi: 10.1007/s10896-020-00238-1. **M22**
2. **Dostanic N, Stamenkovic Z, Maksimovic N, Đeric A, Đikanovic B.** Lifetime and periodic prevalence and characteristics of violence against women committed by their alcohol-dependent partners-a cross-sectional study. *Srp Arh Celok Lek*. 2021;149(9-10):591-597. **M23**
3. **Stulic M, Culafic D, Obrenovic R, Jankovic G, Alempijevic T, Lalosevic MS, Dostanic N, Kovacevic SV, Culafic M.** The Clinical Importance of Cystatin C and Hepatic Artery Resistive Index in Liver Cirrhosis. *Medicina (Kaunas)*. 2018;54(3):37. **M22**

2.4 Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Наслов докторске дисертације одговара спроведеном истраживању. Такође, постављени циљеви и хипотезе су остали непромењени, односно идентични су са одобреним у пријави тезе. Докторска дисертација др Наташе Достанић је написана на 65 страна и садржи следећа поглавља: Увод, Циљеви и Хипотезе, Метод, Резултати, Дискусија, Закључци и Литература.

У уводном делу кандидаткиња је цитирајући релевантну доступну литературу, на свеобухватан и јасан начин изложила досадашња сазнања о менталном здрављу жена, детерминантама које га дефинишу и свим значајним факторима који га посредно и непосредно обликују доприносећи његовом очувању или нарушавању. Детаљно су објашњени поремећаји менталног здравља код жена. Као значајан фактор у нарушавању менталног здравља жена објашњен је и партнеров алкохолизам. Позната је веза између конзумирања алкохола и партнерског насиља. Однос између алкохолизма супружника, партнерског насиља и менталног здравља жена је комплексна и реципрочна што је детаљно изложено у уводном делу.

Након прецизно дефинисаног циља истраживања и хипотезе студије, који су идентични са одобреним приликом пријаве тезе, кандидаткиња је јасно и детаљно описала методологију спроведеног истраживања. Истраживање је дизајнирано по типу студије пресека и спроведено у Специјалној болници за болести зависности у Београду. Укључен је укупан број испитаница који одговара плану истраживања. Јединица посматрања у истраживању је супруга/партнерка, мужа/партнера зависног од алкохола који је укључен у третман лечења од алкохолне зависности. Популација у овом истраживању су жене старије од 18 год. па навише чији се партнери (супрузи) лече од алкохолне зависности, односно имају успостављену дијагнозу F10.2 према МКВ-10 класификацији болести. У студију су биле укључене жене које су у браку или живе у невенчаној заједници најмање годину дана уназад и чији се партнери (супрузи) лече од алкохолне зависности, у амбулантном, хоспиталном третману или у оквиру парцијалне хоспитализације. Пре почетка истраживања испитанице су биле информисане да је њихово учешће у истраживању анонимно и на добровољној основи, и дале су свој информисани пристанак. Ова студија је спроведена уз одобрење Етичког одбора Специјалне болнице за болести зависности. Главна исходна варијабла у истраживању је ментално здравље жена супружника зависних од алкохола. У оквиру менталног здравља жена била је оцењена појава депресивности, анксиозности, суицидалности и појава алкохолне зависности код жена. Депресивност испитаница је била изражена скором на Бековој скали за процену депресивности. Бекова скала за процену депресивности (енгл. *Beck Depression Inventory*, BDI-II). Анксиозност испитаница је изражена скором на Бековом упитнику за анксиозност. Беков упитник за анксиозност (енгл. *Beck Anxiety Inventory*, BAI). Суицидалност испитаница је изражена скором на упитнику Мини интернационални неуропсихијатријски интервју (МИНИ), поглавље суицидалност. Алкохолизам испитаница је мерен скором на Тесту за идентификацију алкохомом узрокованих поремећаја (енгл. *The Alcohol Use Disorders Identification Test*, AUDIT). Независне варијабле у истраживању су: социодемографске карактеристике оба партнера, карактеристике брачне заједнице, здравствене карактеристике оба партнера, појава физичког и/или сексуалног мушког партнерског насиља. Социодемографске карактеристике оба партнера (године живота, степен образовања, радни статус), здравствене карактеристике (постојање соматских и психијатријских болести) и карактеристике брачне заједнице (број година које су провели у брачној/ванбрачној заједници, број деце) су процењени упитником који је конструисан за потребе истраживања. Појава физичког и/или сексуалног мушког партнерског насиља процењена је Скалом за мерење тактика у конфликтима 2 (енгл. *Conflict Tactics Scale*, CTS 2). Израчунавање величине узорка базирано је на потреби детектовања, у логистичком регресионом моделу, повезаности погоршања менталног здравља жена супружника зависних од алкохола и социодемографских, здравствених и карактеристика брачне заједнице. Под претпоставком да је учесталост главне исходне варијабле 33%, повезаност исхода и предиктора од највећег интереса (унакрсни однос шанси, $УО=3$), коефицијент корелације предиктора од највећег интереса са другим предикторима од 0.8, за ниво статистичке значајности од 0.05, и статистичку снагу од 80%, потребна величина узорка за детектовање предиктора износи 103 јединица посматрања. Величина узорка који је укључен у ово истраживање износи 104 испитанице. Добијени подаци су обрађени и

приказани на табелама и графиконима уз пропрану дискусију истих, а у зависности од природе посматране варијабле. За анализу примарно добијених података коришћене су дескриптивне статистичке методе, методе за тестирање разлике и регресиони модели за оцену повезаности исхода и предиктора. Од дескриптивних статистичких метода коришћене су мере централне тенденције (аритметичка средина, медијана), мере варијабилитета (стандардна девијација, опсег) и показатељи структуре исказани у виду процената. За тестирање значајности разлике за категоријска обележја коришћени су Пирсонов хи-квадрат тест или Фишеров тест тачне вероватноће.

За моделовање повезаности између појаве депресије и анксиозности и независних варијабли (социјално-економски статус, партнерско насиље) коришћена је униваријантна и мултиваријантна мултиномијална логистичка регресија, с обзиром да је мерени исход имао две градације (умерена и изражена депресија / анксиозност). За моделовање односа између присуства суицидалности и независних варијабли, коришћена је логистичка регресиона анализа.

У униваријантне моделе су унесене независне варијабле које су у хи квадрат тесту показале статистички значајну повезаност са исходима менталног здравља ($p < 0.05$). Варијабле које су у униваријантном моделу регресионе анализе биле статистички значајно повезане са исходом ($p < 0.05$) биле су уврштене у мултиваријантни модел, који је обавезно био контролисан за године живота жена. Резултати регресионих модела су приказани као унакрсни однос шанси (УО, енгл. *Odds Ratio*), са 95% интервалом поверења (ИП, енгл. *Confidence Interval*). За ниво статистичке значајности (алфа ниво) је узета вероватноћа од 0.05 као статистички значајна, односно 0.01 као статистички високо значајна.

Резултати истраживања су систематично приказани и добро документовани табелама (28) и графиконима (2). Подаци су прикупљени од укупно 104 испитанице.

У поглављу Дискусија детаљно су објашњени резултати истраживања, појединачно објашњен утицај социодемографских, здравствених и карактеристика брачне заједнице на ментално здравље жена. Такође је објашњен и итуцај и учесталост партнерског насиља, физичког и сексуалног за протеклих 12 месеци и током читавог живота. Детаљно су описани утицаји поменутих фактора појединачно на депресивност, анксиозност и суицидалност код жена, као и на учесталост конзумирања алкохола испитаница. Описана су и потенцијална објашњена добијених резултата са аспекта до сада познатих чињеница у вези менталног здравља жена чији су супружници алкохолни зависници. Коментари добијених резултата су јасни, а начин приказивања података их чини прегледним и ратзумљивим.

После сумирања главниг резултата и закључака спроведеног истраживања, кандидаткиња је прецизно навела сву литературу коришћену у припреми и реализацији овог истраживања.

На основу претходно изнетих чињеница, Комисија сматра да завршена докторска дисертација кандидаткиње др медицине Наташе Достанић, по обиму и квалитету одговара пријављеној теми.

2.5. Научни резултати докторске дисертације

Најзначајнији резултати спроведеног истраживања садржани су у следећим закључцима:

1. Више од 70% жена чији се супружници/партнери лече од алкохолне зависности испуњава критеријуме за благу/умерену депресију.
2. Више од 50% жена чији се супружници/партнери лече од алкохолне зависности има умерену/тешку анксиозност.
3. На учесталост умерена/дешка депресија жена чији се супружници/партнери лече од алкохолне зависности значајно утиче дужина партнерског односа.
4. На ментално здравље жена, чији се супружници/партнери лече од алкохолне зависности поред дужине партнерског односа утиче и мушко партнерско насиље.
5. Скоро половина испитаница (48,1), чији су партнери у програму лечења од алкохолне зависности је доживела физичко/сексуално партнерско насиље у протеклих 12 месеци. Овај проценат је 20 и више пута већи од учесталости у општој популацији у Србији (2,3%)
6. Партнерско насиље у току протеклих 12 месеци код жена чији се супружници/партнери лече од алкохолне зависности повећава шансу за појаву депресије, а поготово за појаву умерена/тешка депресија (22 пута).
7. Умерена/тешка депресија је учесталија код жена старије животне доби, које су доживеле партнерско насиље у протеклих 12 месеци, а чији се супружници/партнери лече од алкохолне зависности.
8. Партнерско насиље у току протеклих 12 месеци код жена чији се супружници/партнери лече од алкохолне зависности повећава шансу за појаву умерена/тешка анксиозност три пута.
9. Партнерско насиље повећава суицидни ризик код жена чији се супружници/партнери лече од алкохолне зависности

2.6. Примељивост и корисност резултата у теорији и пракси

Резултати истраживања показују на ментално здравље жена чији су мужеви/партнери алкохолни зависници значајно утиче дужина брачне заједнице и изложеност партнерском насиљу. Овакви подаци недостају у доступној литератури, поготово за територију Србије.

На основу тога је дат предлог да програми за лечење мушкараца алкохолних зависника обухватају истовремено лечење оба партнера, уз адекватан третман менталних поремећаја код жена и примену интервенција усмерених на препознавање доживљеног партнерског

насиље, стицања вештина суочавања са доживљеним искуством насиља међу женама и на стицање вештина за превазилажење испољавања насилничког понашања код мушкараца.

2.7. Начини презентирања научној јавности

Резултати ове докторске дисертације објављени су до сада у међународним научним часописима, а планирано је да остали резултати буду такође презентовани у научним часописима, као и на научним и стручним скуповима у форми усмене презентације.

1. **Dostanic N, Djikanovic B, Jovanovic M, Stamenkovic Z, Đeric A.** The Association Between Family Violence, Depression and Anxiety Among Women Whose Partners Have Been Treated for Alcohol Dependence. *J Fam Violence*. 2021; doi: 10.1007/s10896-020-00238-1. **M22**
2. **Dostanic N, Stamenkovic Z, Maksimovic N, Đeric A, Đikanovic B.** Lifetime and periodic prevalence and characteristics of violence against women committed by their alcohol-dependent partners-a cross-sectional study. *Srp Arh Celok Lek*. 2021;149(9-10):591-597. **M23**

ЗАКЉУЧАК

Комисија за оцену и одбрану завршене докторске дисертације кандидаткиње доктора медицине Наташе Достанић под насловом „Процена утицаја социодемографских, здравствених и карактеристика брачне заједнице на ментално здравље жена супружника зависних од алкохола“ на основу свега наведеног, сматра да је истраживање у оквиру тезе засновано на савременим сазнањима и прецизно осмишљеној технологији, и да је адекватно и прецизно спроведено. Добијени резултати су прегледни и јасни, добро продискутовани и дају значајан допринос у решавању поремећаја менталног здравља жена чији су супружници/партнери алкохолни зависници.

Комисија сматра да ова докторска дисертација кандидаткиње доктора медицине Наташе Достанић урађена под менторством проф. др Мирјане Јовановић, представља оригинални научни допринос и од великог је научног и практичног значаја за разумевање менталног здравља жена чији су супружници/партнери алкохолни зависници, као и утицаја социодемографских, здравствених и карактеристика брачне заједнице, и партнерског насиља, на појаву депресивности, анксиозности, суицидалности и конзумирање алкохола код ових жена.

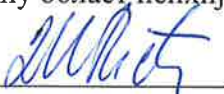
Комисија са задовољством предлаже Наставно-научном већу Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу да докторска дисертација под називом „Процена утицаја социодемографских, здравствених и карактеристика брачне заједнице на ментално здравље жена супружника зависних од алкохола“ кандидаткиње доктора медицине Наташе Достанић буде позитивно оцењена и одобрена за јавну одбрану.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Проф. др Владимир Јањић, ванредни професор Факултета медицинских наука
Универзитета у Крагујевцу, за ужу научну област Психијатрија, председник

Проф. др Драгана Игњатовић Ристић, редовни професор Факултета медицинских наука
Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област психијатрија, члан

Проф. др Босилка Ђикановић, ванредни професор Медицинског факултета
Универзитета у Београду за ужу научну област Социјална медицине, члан

